

ПОСТГЛОБАЛЬНИЙ БЕЗПЕКОВИЙ ПРОСТІР

© 2015 КОВАЛЬЧУК М. В.

УДК 339.9

Ковальчук М. В. Постглобальний безпековий простір

Метою статті є дослідження загрозового впливу новітніх постглобальних явищ і процесів на архітектоніку безпекового простору глобальної економічної системи. У статті проаналізовано основні виміри економічного простору, досліджено архітектоніку безпекового простору з позицій інституціональної економіки та, зокрема, визначено інституціональні імперативи формування архітектоніки безпекового простору, обґрунтовано актуальність та особливості нових специфічних загроз світовому господарству на етапі постглобальних перетворень, засвідчено необхідність трансформацій в діючих інституціональних структурах з метою підвищення ефективності їх функціонування та недопущення настання масштабних кризових явищ економічного та геополітичного характеру. Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є виявлення загрозового впливу постглобальних тенденцій на національну економіку та розробка рекомендацій щодо доповнення та вдосконалення архітектоніки безпекового простору в сучасних умовах.

Ключові слова: економічний простір, архітектоніка безпекового простору, постглобальні перетворення, загрози безпеці глобальної економіки.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 24.

Ковальчук Марія Василівна – аспірантка, кафедра міжнародної економіки, Університет митної справи та фінансів (вул. Держинського, 2/4, Дніпропетровськ, 49004, Україна)

E-mail: marija11@ukr.net

УДК 339.9

UDC 339.9

Ковальчук М. В. Постглобальное пространство безопасности

Целью статьи является исследование угрожающего влияния новейших постглобальных явлений и процессов на архитектуру пространства безопасности глобальной экономической системы. В статье проанализированы основные измерения экономического пространства, исследована архитектура пространства безопасности с позиций институциональной экономики и, в частности, определены институциональные императивы формирования архитектуры пространства безопасности, охарактеризованы особенности новых специфических угроз мировому хозяйству на этапе постглобальных преобразований, засвидетельствована необходимость трансформаций в действующих институциональных структурах с целью повышения эффективности их функционирования и недопущения наступления масштабных кризисных явлений экономического и геополитического характера. Перспективами дальнейших исследований в данном направлении является выявление угрожающего воздействия постглобальных тенденций на национальную экономику и разработка рекомендаций по дополнению и усовершенствованию архитектуры пространства безопасности в современных условиях.

Ключевые слова: экономическое пространство, архитектура пространства безопасности, постглобальные преобразования, угрозы безопасности глобальной экономики.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Библ.:** 24.

Ковальчук Мария Васильевна – аспирантка, кафедра международной экономики, Университет таможенного дела и финансов (ул. Держинского, 2/4, Днепропетровск, 49004, Украина)

E-mail: marija11@ukr.net

Kovalchuk M. V. The Post-Global Security Space

The article is aimed to explore the threatening influence of the latest post-global phenomena and processes on the architectonics of security space of the global economic system. The article analyses the main measurements of economic space, explores the architectonics of security space from the perspective of institutional economics and, in particular, defines institutional imperatives for the formation of architectonics of security space, features of the new specific threats to the global economy in the post-global transformations phase have been described, the need for transformations in the existing institutional structures in order to increase the efficiency of their functioning and prevent the onset of large-scale crises of economic and geopolitical nature has been proven. Prospects for further research in this area is to identify threatening influence of post-global trends on the national economy and to elaborate recommendations for supplement and improvement of the architectonics of security space in current conditions.

Key words: economic space, architectonics of security space, post-global conversions, security threats to the global economy.

Pic.: 2. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 24.

Kovalchuk Mariya V. – Postgraduate Student, Department of International Economics, University of Customs and Finance (vul. Dzerzhynskogo, 2/4, Dni-propetrovsk, 49004, Ukraine)

E-mail: marija11@ukr.net

У сучасних геополітичних умовах формування постглобалізму існує необхідність аналізу актуальних тенденцій розвитку світового господарства, об'єктивної оцінки позицій та мотивів закордонних партнерів у контексті перегляду механізмів управління, регулювання та координації економічних процесів у постглобальному безпековому просторі. Актуалізація економічного суверенітету в частково структурованій глобальній економіці та вихід на передній план проблем, пов'язаних з нівелюванням загроз безпеці світового господарства, національної держави дозволяють говорити про зміни у світовому економічному просторі.

Окремі моменти даної теми були висвітлені у працях таких зарубіжних і вітчизняних дослідників: Гальчинського А. С., Климчука С. В., Липова В., Лук'яненко Д. Г., Петрушевської В., Полторацького О. С., Пошедіна О. І.,

Фульчері Б. Р., Хилько О. А., Шаповалової О. І. Незважаючи на актуальність поставленої проблеми, на сьогодні в науковій літературі недостатньо розкриті питання архітектоніки безпекового простору та її взаємозв'язку з новими специфічними загрозами світовій економічній безпеці.

Метою статті є дослідження загрозового впливу новітніх постглобальних явищ і процесів на архітектоніку безпекового простору глобальної економічної системи.

Аналізуючи дослідження, присвячені безпековому простору, виникає необхідність чіткого визначення даного поняття. Н. А. Навроцька відрізняє поняття «середовище» від поняття «простору» і характеризує його як певну гомогенну, недиференційовану єдність, певне «щось», котре перебуває навколо об'єкта або процесу, що досліджується, а «простір» має більш складну струк-

туру та більші масштаби охоплення [1]. Саме по собі поняття «простір» (від лат. – *spatium*) у філософському його трактуванні – це форма буття матерії, що виражає її структуру та характеризується протяжністю, відносністю положення елементів та їх взаємодією. Проте дане визначення має надто загальний характер у контексті дослідження загроз економічної безпеці, зокрема в частині динамічності, змінності станів окремих інституціональних одиниць, як наслідок, більш обширним є поняття простору-часу, сутність якого у фізичному розумінні визначає штучний чотирихвимерний простір подій, положення яких у просторі-часі відносно спостерігача задається чотирма величинами, включаючи швидкість, час та місця подій [2].

Основними структурними вимірами поняття економічного простору, які часто виступають базисом формування самих підходів щодо визначення сутності поняття, виступають такі.

1. *Територіально-ресурсний* – визначає економічний простір як насичену територію з безліччю об'єктів і зв'язків між ними (населені пункти, промислові підприємства, господарсько освоєні та рекреаційні площі, транспортні та інженерні мережі і т. п.) [3]. В. Радаєв під економічним простором розуміє сукупність економічних дій, що підпорядковуються існуючим цілям і засобам, а елементами економічної діяльності він називає обмеженість ресурсів, можливість їхнього альтернативного використання і ряд інших елементів [4, с. 20]. Територіально-ресурсний підхід певний час деякі вчені вважали таким, що втратив актуальність, проте в умовах постглобальної неорегіоналізації він є джерелом нових геополітичних загроз, що продукуються територіально-ресурсними інтересами та мотивами взаємодії інституціональних одиниць, а також у частині геополітики визначає осяжність огляду простору їх взаємодії.

2. *Інноваційно-інформаційний* вимір економічного простору формується під впливом «інформаційних потоків та інноваційних факторів, які циркулюють між господарюючими суб'єктами, визначаючи структуру економічного простору» [1]. Тенденції розвитку науково-технічної сфери на сьогодні визначають інструментарій досягнення оперативних і стратегічних цілей інституціональних одиниць.

Наступні три виміри носять інституціональний характер.

3. *Організаційно-управлінський* вимір економічного простору за Ф. Перру проявляється у визначенні останнього як об'єкта планування, а саме як силове поле, яке породжується фірмами та їхніми взаємозв'язками. Нерівність суб'єктів господарювання обумовлює існування домінуючих і підпорядкованих економічних одиниць, що в результаті призводить до деформації економічного простору [5]. Даний аспект особливо важливо брати до уваги через актуальні на сьогодні диспропорції у світовій економіці та наростання напруги довкола некерованих або слабо керованих процесів геофінансового характеру. Особливо гостро стоїть питання доречності регулювання світових фінансів і формування необхідного для цього справедливого та ефективного інституціонального

механізму. Доречність об'єктивно необхідної інституціоналізації міжнародних економічних відносин обґрунтовується можливістю нівелювання деформацій економічного простору та запобігання негативним синергетичним ефектам в економічних віносинах, на противагу більшості практиків висловлюються про негативний вплив такого механізму на глобальну систему, неможливість урахування інтересів усіх інституціональних одиниць при його формуванні та можливу деформацію її розвитку.

4. *Системно-структурне* розуміння економічного простору представлено в роботах Т. Пеппі та виходить з комплексних передумов його формування: «економічний простір – це частина реального простору, що обумовлена взаємодією матеріальних (природних і штучних) систем різних ієрархічних рівнів, яка відбувається в процесі господарської діяльності людини і визначається через їх характеристики» [6]. Також автор зазначає, що таке визначення розкриває загальні неемержентні властивості (протяжність, тривимірність, єдність, перервність, симетрії, розподіл речовини та полів і т. д.), визначає видовою ознакою господарську діяльність людини і встановлює зв'язок із часовою координатою, вказуючи на рівні організації матерії, що існує в економічному просторі та засвідчує вихідну точку розвитку економічного простору – поява виробництва та виробничих відносин [6]. У часи постглобалізаційних перетворень сучасна частково структурована економіка виступає «засобом» перетікання загроз економічній безпеці від однієї інституціональної одиниці до іншої в загальній системі господарювання.

Перелічені підходи щодо визначення поняття економічного простору являють собою комплекс складових багатовимірного економічного простору (рис. 1), який у результаті дає повніший опис змісту даного поняття, а відтак відкриває можливості більш осяжного аналізу економічних взаємовідносин та явищ. З позиції еволюційного підходу можна сказати, що в майбутньому поняття економічного простору може набути нових характерних складових, вимірів та ознак, що відбуватиметься у відповідності з розвитком глобальної економіки і неперервною проліфікацією інституціональних структур її регулювання. Існуючий на сьогодні економічний безпековий простір сформований саме на базі комплексу перелічених вище вимірів економічного простору, інтересів та мотивів взаємодії національних інституціональних структур.

Зазвичай науковці та практики саме поняття «безпекового простору» асоціюють з інтеграційними об'єднаннями в сукупності зі спільною політикою безпеки країн-членів [7; 8]. З позицій практичної значимості більш конструктивним є використання поняття «архітекτονіки безпекового простору», яка по суті є динамічною конструкцією, що утворюється в результаті функціональності інституціональних структур безпеки, діяльність яких спрямовано на нівелювання загроз, що продукуються багатогранною взаємодією елементів в постглобальному багатовимірному просторі (див. рис. 1).

Інституціонально-імперативний вимір безпекового простору на нано-, мікро-, мезо-, макро- та мега-

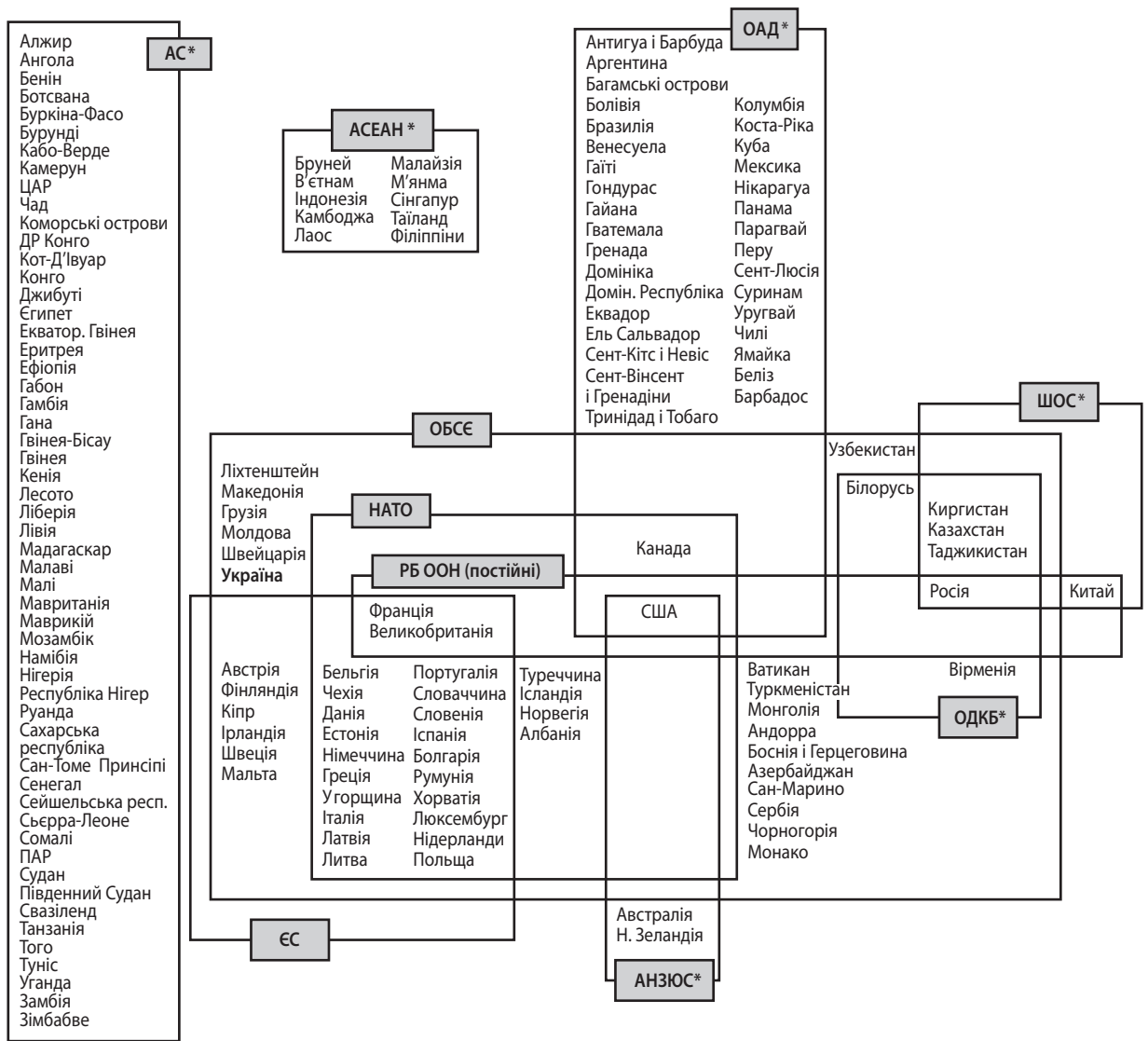

Рис. 1. Архітектура постглобального безпекового простору

Джерело: складено автором на основі [9 – 18].

Умовні позначки: * AC – Африканський Союз; ACEAN – Асоціація держав Південно-Східної Азії; АНЗЮС – Воєнно-політичне угруповання у складі Австралії, Нової Зеландії та США; ОДКБ – Організація Договору про колективну безпеку; ШОС – Шанхайська організація співробітництва; ОАД – Організація американських держав.

рівнях виражається в динамічній інституціональній комплементарності та визначається «як структурно-функціональна взаємодія інституціональних складових, за якої вони, лишуючись відносно самостійними, виявляються взаємозалежними та доповнюють один одного в процесі відтворення економічної системи як єдиного соціального організму» [19]. «Структурна комплементарність відбиває взаємозв'язок інституціональних форм і базується на взаємодоповнюваності та подібності інститутів за соціальними орієнтаціями ціннісної системи, що забезпечує усталеність, цілісність та якісну стійкість системи» (рис. 2) [20].

Стійкість архітектури безпекового простору безпосередньо залежить від її спроможності в кризові періоди повертати глобальну економіку до безпечного стану та ефективно протистояти виникаючим загрозам (соціальним, геополітичним, екологічним чи природним, технологічним, економічним) незалежно від

їх характеру. Тому архітектура безпекового простору доукомплектується рядом інших спеціалізованих інститутів та розширенням функцій окремих організацій відповідно до появи нових тенденцій розвитку глобальної економіки. Зокрема в контексті економічної безпеки такими інститутами виступає ряд торговельних, економічних і валютно-фінансових об'єднань країн (МВФ, МБРР, ГАТТ СОТ і т. п.). Доповнення інституціональної архітектури безпекового простору актуальними структурними елементами відбувається з урахуванням специфікації нових загроз.

Найбільшими загрозами світовій безпеці у 2015 р. ВЕФ визначив комплекс ризиків геополітичного характеру, а саме – міждержавні конфлікти, недієздатність державного управління, можливий розпад чи кризи держав [21]. Важливо відзначити, що в умовах постглобальних перетворень вони виступають передумовами економічних потрясінь, а розширення геополітичного

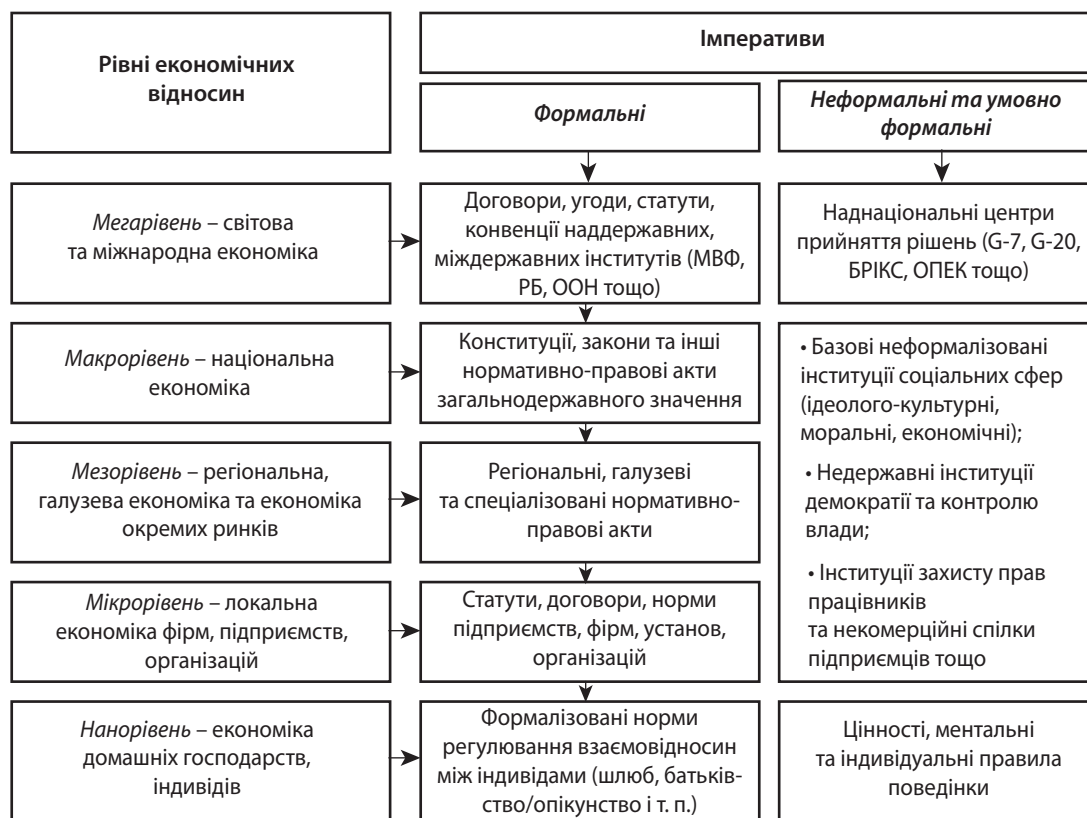

Рис. 2. Імперативи архітектури безпекового простору

Джерело: складено автором.

впливу все частіше супроводжується політикою регіональної економічної інтеграції, створенням торгових союзів, специфічними інвестиційними стратегіями. Такі тенденції є прямою загрозою принципу глобального економічного співробітництва та безпеки. Окрім того, особливо слабкими елементами архітектури безпекового простору виступають сьогодні геофінанси та міжнародна інвестиційна діяльність, які в нових умовах характеризуються багатоаспектністю, взаємопов'язаністю та масштабністю впливу на глобальну економіку.

І. Світовий фінансовий ринок:

а) неспроможність міжнародних інститутів (економічних, фінансово-кредитних, безпекових) до регулювання нових загроз настанню кризових явищ на етапі постглобальних перетворень. Прикладом служить те, що структура Ради Безпеки ООН виявилась недостатньо ефективною у вирішенні постглобальних проблем, пов'язаних з політикою її постійних членів, які, маючи право вето, не дозволяють вжити відповідних заходів для відновлення міжнародного правопорядку;

б) залежність бюджетно-фінансових процесів окремих держав від кон'юнктури зовнішніх ринків, міжнародних інститутів та політики управління зовнішнім боргом розвинених країн. Висока волатильність на світових ринках, надмірна чутливість валют до коливань цін на імпорту продукцію та експортні надходження і можливий їх негативний вплив на платіжний баланс особливо загрозові для країн, які отримують кредити від міжнародних фінансових інститутів. Ризики попадання в «боргові ями» в сукупності з проблемами зниження купівельної спроможності їх національних валют

засвідчують експансіоністські тенденції потужних економік та постглобальні дисбаланси (табл. 1).

Сам по собі зовнішній борг не обов'язково може стати причиною дефолту, проте ризики його настання підвищуються у випадку, коли політика управління державним боргом виявляється неефективною і держава не зможе взяти нові кредити на покриття старих. Розвинені країни світу забезпечують собі вирішення цієї проблеми через емісію облігацій. Наприклад, за співвідношеннями ризиковості та дохідності облігації США є найбільш популярними цінними паперами серед інвесторів у всьому світі. Також США в контексті вирішення власних проблем використовує «гальмування» запровадження МВФ реформ-2010, котрі покликані збільшити довіру, авторитет, легітимність та демократичність даного фінансового інституту через перерозподіл квот на користь країн, що розвиваються.

На тлі геополітичних змін дану загрозу слід сприймати досить серйозно не тільки країнам, що розвиваються, а і потужним економікам, оскільки, наприклад, прогнози щодо розвитку економіки Греції досить песимістичні, і дефолт країни – члена ЄС може спричинити хвилю руйнівних процесів у загальній системі європейського співробітництва;

в) використання нетрадиційних, не рекомендованих чи заборонених міжнародними інститутами інструментів в інтересах окремих країн чи фінансових груп і зустрічне конфронтаційне їх застосування, що призводить до наростання напруги в міжнародних економічних відносинах. Таким чином, інтернаціоналізаційна природа таких міжнародних організацій як, на-

Рейтинг країн за обсягом валового зовнішнього боргу

№ з/п	Країна	Зовнішній борг (млн дол. США)	Дата інформації	Зовнішній борг, % до ВВП
	Усі країни світу	> 70 600 000	2012	98
1	ЄС	15 950 000	31.12.2012	101
2	США	15 680 000	31.12.2012	101
3	Великобританія	9 577 000	30.09.2013	396
4	Німеччина	5 717 000	31.12.2012	159
5	Франція	5 371 000	31.12.2012	236

Джерело: [22].

приклад, СОТ, не спроможна протистояти глобальним, а тим більше постглобальним викликам через непропорційність розвитку країн-членів.

II) Світовий ринок капіталу:

а) посилення інноваційної спрямованості стратегій ТНК, що формує новітні фінансово-інвестиційні виливи. У постглобальний період особливої уваги заслуговують проблеми, пов'язані з розвитком та формуванням 5 і 6 технологічних укладів, що стосуються, зокрема, товарів з високою доданою вартістю. Безумовно, остання обґрунтована великими витратами на НДДКР, ліцензії, патенти і т. ін., проте стрімке зростання капіталізації таких ТНК несе в собі нові специфічні загрози, що можуть стати катализаторами ефекту «доміно». Із 100 найбільших за ринковою капіталізацією ТНК у світі – 47 є американськими, а з 5 найбільших – 3 ТНК технологічної сфери [23], проте проблема полягає не стільки в їх кількості і вартості, скільки в надто стрімкій динаміці. Капіталізація Apple Inc. зросла більш, ніж у 6 разів з 2009 р. і складає вже близько 750 млрд дол. Ризики виникнення криз та фінансових потрясінь у постглобальний період виражають надто сильну залежність від успішності та ефективності діяльності окремих ТНК, оскільки капіталізація таких компаній містить здебільшого оцінку нематеріальних активів, котрим може загрозувати швидка втрата вартості або її переоцінка, спричиняючи при цьому різке падіння на фінансових ринках;

б) зростання державного капіталізму та ресурсного націоналізму є вираженням протекціоністської політики окремих держав, покликаної забезпечувати їх економічний суверенітет. Сутність ресурсного націоналізму зводиться до того, що в умовах волатильності цін на ресурсних ринках уряди країн-експортерів намагаються збільшувати свою участь у стратегічно важливих ресурсних проектах, забезпечуючи по можливості державний контроль галузі та накопичуваність ресурсів [24]. У світі налічується близько 650 державних ТНК, котрі мають 8500 філій закордоном і, хоча їх число становить менше 1% від загальної кількості всіх ТНК світу, на їх закордонні інвестиції у 2010 р. припадало 11% глобального ВВП. На країни, що розвиваються, припадає 56% державних ТНК, на розвинені країни – 44% [1]. Присутність потужних державних ТНК у приймаючих країнах може негативно вплинути на розвиток національних та іноземних компаній на їх внутрішньому

ринку. Найбільшою небезпекою може стати дестабілізаційний вплив таких ТНК у випадках державного протекціонізму та зіткнення інтересів [1].

Нівелювання специфічних постглобальних загроз глобальній економіці сьогодні неможливе без трансформації архітекtonіки безпекового простору, зокрема в частині створення справедливого та ефективного міждержавного інституту регулювання фінансових, інвестиційних і ресурсних ринків чи розширення функцій існуючих інституційних структур з метою послаблення конфронтаційних тенденцій у міжнародних економічних відносинах.

ВИСНОВКИ

Архітекtonіка безпекового простору – це динамічна конструкція, що утворюється в результаті функціональності інституціональних структур безпеки, діяльність яких спрямовано на нівелювання загроз, що продукуються багатогранною взаємодією елементів у постглобальному багатовимірному просторі.

Стійкість архітекtonіки безпекового простору безпосередньо залежить від її спроможності в кризові періоди повертати глобальну економіку до безпечного стану та ефективно протистояти виникаючим загрозам (соціальним, геополітичним, екологічним чи природним, технологічним, економічним) незалежно від їх характеру. У зв'язку з цим вона постійно доукомплектується рядом інших спеціалізованих інститутів та розширенням функцій окремих організацій відповідно до появи нових тенденцій розвитку глобальної економіки. Доповнення інституціональної архітекtonіки безпекового простору актуальними структурними елементами відбувається з урахуванням специфікації нових загроз.

Особливо слабкими елементами архітекtonіки безпекового простору виступають на сьогодні геофінанси та міжнародна інвестиційна діяльність через виникнення таких постглобальних загроз:

1) неспроможність міжнародних інститутів (економічних, фінансово-кредитних, безпекових) до регулювання ризиків настання кризових явищ на етапі постглобальних перетворень;

2) залежність бюджетно-фінансових процесів окремих держав від кон'юнктури зовнішніх ринків, міжнародних інститутів та політики управління зовнішнім боргом розвинених країн;

3) використання нетрадиційних, не рекомендованих чи заборонених міжнародними інститутами інструментів в інтересах окремих країн чи фінансових груп та зустрічне конфронтаційне їх застосування, що призводить до наростання напруги в міжнародних економічних відносинах;

4) зростання державного капіталізму та ресурсно-го націоналізму;

5) посилення інноваційної спрямованості стратегій ТНК, що формує новітні фінансово-інвестиційні впливи.

Ефективне функціонування архітектури безпечного простору в незмінному стані стає неможливим, оскільки виникає необхідність її трансформації з урахуванням нових постглобальних загроз глобальній економічній системі.

Перспективами подальших досліджень є виявлення загрозового впливу постглобальних тенденцій на національному рівні та розробка рекомендацій щодо доповнення та вдосконалення архітектури безпечного простору в сучасних умовах. ■

ЛІТЕРАТУРА

- 1. Навроцька Н. А.** Глобалізація інвестиційного процесу : монографія / Н. А. Навроцька. – Дніпропетровськ : Ліра, 2014. – 350 с.
- 2.** Stanford Encyclopedia of Philosophy: «Space and Time: Inertial Frames» by Robert DiSalle [Electronic resource]. – Mode of access : <http://plato.stanford.edu/entries/spacetime-iframes/>
- 3. Гранберг А. Г.** Основи регіональної економіки / А. Г. Гранберг. – М. : ГУ ВШЭ, 2000. – 495 с.
- 4. Радаев В. В.** Что такое «экономическое действие» / В. В. Радаев // Экономическая социология. – 2002. – Т. 3. – № 5. – С. 19 – 29.
- 5. Бавико О. Є.** Концептуальні підходи до визначення дефініції регіонального економічного простору / О. Є. Бавико // Ефективна економіка. – 2012. – № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1064>
- 6. Пєпа Т. В.** Регіональні проблеми трансформації економічного простору України: теорія, методологія, практика : дис. ... д-ра екон. наук : 08.10.01 / Т. В. Пєпа. – К., 2006. – 410 с.
- 7. Хилько О. Л.** Сучасні тенденції організації європейського безпечного простору / О. Л. Хилько // Вестник СевГТУ. – 2007. – Вып. 84. – С. 148 – 155.
- 8. Полторацький О. С.** Архітектура європейської безпеки в контексті формування сучасного трансатлантичного безпечного простору / О. С. Полторацький // Економічний часопис – XXI. – 2011. – № 3-4. – С. 28 – 31.
- 9.** Офіційний сайт Африканського Союзу (AU) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.au.int/en/member_states/countryprofiles
- 10.** Офіційний сайт Асоціації держав Південно-Східної Азії (Association of SouthEast Asian Nations) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.asean.org/asean/asean-member-states>
- 11.** Офіційний сайт Європейського Союзу (EU) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://europa.eu/about-eu/countries/index_en.htm
- 12.** Офіційний сайт Організації безпеки і співробітництва в Європі (OSCE) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.osce.org/states>
- 13.** Офіційний сайт Організації Північно-Атлантичного договору (North Atlantic Treaty Organization) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nato.int/cps/en/natohq/nato_countries.htm
- 14.** Офіційний сайт Ради Безпеки ООН (United Nations Security Council) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.un.org/ru/sc/members>
- 15.** Офіційний сайт «Тихоокеанського пакту безпеки» (ANZUS Security Treaty – Australia, New Zealand, United States) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.austlii.edu.au/au/other/dfat/treaties/1952/2.html>
- 16.** Офіційний сайт Організації американських держав (Organization of American States) [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.oas.org/en/about/who_we_are.asp.
- 17.** Офіційний сайт Організації договору колективної безпеки (ОДКБ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.odkb-csto.org/structure>
- 18.** Офіційний сайт Шанхайської організації співробітництва (ШОС) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sectsco.org>
- 19. Липов В.** Институциональная комплементарность как фактор формирования социально-экономических систем / В. Липов // Journal of institutional studies – Том 4, № 1. – 2012. – С. 25 – 42.
- 20. Липов В.** Гетерогенізація СЕС і концепція структурно-функціональної інституціональної комплементарності / В. Липов // Економічний вісник НТУУ «КПІ». – 2014. – Вип. 11. – С. 79 – 84 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economy.kpi.ua/uk/node/631>
- 21.** Global Risk Report 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.weforum.org/reports/global-risks-report-2015>
- 22.** Офіційний сайт Центрального розвідувального управління США (Central Intelligence Agency) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.cia.gov/index.html>
- 23.** Global Top-100 Companies by Market Capitalisation 31 March 2014 update [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.pwc.co.uk
- 24. Махаррамов Р. Р.** «Ресурсный национализм» прикаспийских государств в контексте политических процессов: пример России и Казахстана / Р. Р. Махаррамов // Трибуна молодого ученого. – 2012. – № 3 (32). – С. 375 – 382.

Науковий керівник – Навроцька Н. А., кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки Університету митної справи та фінансів України (Дніпропетровськ)

REFERENCES

- Bavyko, O. Ie. "Kontseptualni pidkhody do vyznachennia defynitsii rehionalnoho ekonomichnoho prostoru" [Conceptual approaches to determining definitions regional economic space]. *Efektivna ekonomika*, no. 4 (2012).
- Granberg, A. G. *Osnovy regionalnoy ekonomiki* [Fundamentals of the regional economy]. Moscow: GU VShE, 2000.
- "Global Risk Report 2015". <http://www.weforum.org/reports/global-risks-report-2015>
- "Global Top-100 Companies by Market Capitalisation 31 March 2014 update". www.pwc.co.uk
- Khylko, O. L. "Suchasni tendentsii orhanizatsii ievropeiskoho bezpekovoho prostoru" [Modern trends in organization of European security space]. *Vestnyk SevHTU*, no. 84 (2007): 148-155.
- Lipov, V. "Institutsionalnaia komplementarnost kak faktor formirovaniia sotsialno-ekonomicheskikh sistem" [Institutional complementarity as a factor of socio-economic systems]. *Journal of institutional studies*, vol. 4, no. 1 (2012): 25-42.

Lypov, V. "Heterohenizatsiia SES i kontseptsiiia strukturno-funktsionalnoi instytutsionalnoi komplementarnosti" [Heterohenizatsiia SES and structural and functional concept of institutional complementarity]. <http://economy.kpi.ua/uk/node/631>

Makharrimov, R. R. "«Resursnyy natsionalizm» prikaspyskikh gosudarstv v kontekste politicheskikh protsessov: primer Rossii i Kazakhstana" ["Resource nationalism" of the Caspian states in the context of the political process: the case of Russia and Kazakhstan]. *Tribuna molodogo uchenogo*, no. 3 (32) (2012): 375-382.

Navrotska, N. A. *Hlobalizatsiia investytsiinoho protsesu* [The globalization of the investment process]. Dnipropetrovsk: Lira, 2014.

Ofitsiyni sait Asotsiatsii derzhav Pivdenno-Skhidnoi Azii (Association of SouthEast Asian Nations). <http://www.asean.org/asean/asean-member-states>

Ofitsiyni sait Yevropeiskoho Soiuzu (EU). http://europa.eu/about-eu/countries/index_en.htm

Ofitsiyni sait Orhanizatsii bezpeky i spivrobotnytstva v levropi (OSCE). <http://www.osce.org/states>

Ofitsiyni sait Orhanizatsii Pivnichno-Atlantynoho dohovoru (North Atlantic Treaty Organization). http://www.nato.int/cps/en/natohq/nato_countries.htm

Ofitsiyni sait Rady Bezpeky OON (United Nations Security Council). <http://www.un.org/ru/sc/members>

Ofitsiyni sait «Tykhookeanskoho paktu bezpeky» (ANZUS Security Treaty – Australia, New Zealand, United States). <http://www.austlii.edu.au/au/other/dfat/treaties/1952/2.html>

Ofitsiyni sait Orhanizatsii amerykanskikh derzhav (Organization of American States). http://www.oas.org/en/about/who_we_are.asp

Ofitsiyni sait Orhanizatsii dohovoru kolektyvnoi bezpeky (ODKB). <http://www.odkb-csto.org/structure>

Ofitsiyni sait Shankhaiskoi orhanizatsii spivrobotnytstva (ShOS). <http://www.sectso.org>

Ofitsiyni sait Afrykanskoho Soiuzu (AU). http://www.au.int/en/member_states/countryprofiles

Ofitsiyni sait Tsentralnoho rozvidualnoho upravlinnia SShA (Central Intelligence Agency). <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2079rank.html>

Pepa, T. V. "Rehionalni problemy transformatsii ekonomichnogo prostoru Ukrainy: teoriia, metodolohiia, praktyka" [Regional problems of transformation of the economic space of Ukraine: Theory, methodology, practice]. *Dys. ... d-ra ekon. nauk* : 08.10.01, 2006.

Poltoratskyi, O. S. "Arkhitektura ievropeiskoi bezpeky v konteksti formuvannia suchasnoho transatlantynoho bezpekovooho prostoru" [European security architecture in the context of contemporary transatlantic security space]. *Ekonomichnyi chasopys-XXI*, no. 3-4 (2011): 28-31.

Radaev, V. V. "Chto takoe «ekonomicheskoe deystvie»" [What is the "economic action"]. *Ekonomicheskaiia sotsiologiiia*, vol. 3, no. 5 (2002): 19-29.

"Stanford Encyclopedia of Philosophy: «Space and Time: Inertial Frames» by Robert DiSalle". <http://plato.stanford.edu/entries/spacetime-iframes/>